

EEN VERZAMELPLAATS VAN VINDINGRIJKHEID

Oude meesters van Joost de Vries

Uit de *Volkskrant* (21/10/2017) vernam ik dat *Oude meesters* een hartstikke actueel boek is waarin Joost de Vries (1983) zijn eigen generatie de spreekwoordelijke spiegel voorhoudt. Want het is nu eenmaal zo, aldus recensent Bo van Houwelingen, dat “nostalgie heerst”. Ze heeft het hier nog niet over De Vries’ roman, maar over het echte leven met echte jonge mensen die “met een sigaar in de ene hand en een glas ambachtelijk gestookte whisky in de andere verzuchten dat je in de verkeerde tijd geboren bent”. Maar “tegelijkertijd volgt iedereen mindfulnesscur-sussen om te leren leven in het nu”, schrijft ze.

Ik weet het niet. Zitten of liggen de dertigers van tegenwoordig er zo bij? En naar welke verrukkelijke tijd verlangen ze dan terug? Naar de jaren veertig van de vorige eeuw? Naar de middeleeuwen? Het nostalgische gezwijmel heeft mij (1981) nooit bereikt. Váng maar eens een generatie in een paar woorden, maar ik kom uit bij andere kenmerken. Een hang, met name in de steden, naar het maximaliseren van de eigen gezondheid. Een lichaamscultus. Carrièrezucht. Woede verpakt als engagement ook, tot uiting gebracht in verhitte zwart-witdiscussies over emancipatie, racisme en ander vermeend onrecht.

De kloof tussen Van Houwelings observaties over de dertigers en die van mij zal mijn eigen onbegrip verklaren ten opzichte van Edmund en Sieger van Zeeland, de twee jonge mannen die in *Oude meesters* de kar trekken. Want anders dan Van Houwelingen kon ik beide broers juist maar moeilijk in verband brengen met onze tijd, met mijn generatiegenoten. Wandelende anachronismen vond ik de Van Zeelandjes, die, inderdaad, die hang naar het verleden hebben (wel allebei naar een andere), maar die zich opvallend genoeg uitdrukken in een taaltje dat eerder op het schoolplein van een middelbare school gebezigd wordt dan dat het gebruikt wordt door de overdadig op het verleden georiënteerde intellectuelen die De Vries neer heeft willen zetten.

Die discrepantie tussen taal en wezen zorgde ervoor dat *Oude meesters* nooit helemaal bij mij landde. De broers, met name de hoogst irritante Edmund, waren fantasiefiguren voor me, mensen die niet *een beetje* niet zouden kunnen bestaan, maar echt *helemaal* niet. De Vries houdt hen emotioneel ook leeg. Ze denken en zien en name- en factdrop-pen dat het een aard heeft, maar dit zijn de koude, cerebrale kanten van het bewustzijn. Het zijn data die in hen rondgaan, data waarmee ze strooien en waar ze een prijs voor betalen.

Maar tot dat uiteindelijk gebeurt, zijn ze ergerlijk, en dus vooral Edmund. De Vries toont hem voor het eerst als hij rondwandelt in Valletta, de hoofdstad van Malta, en meneer is helemaal in zijn nopjes met zichzelf. Een dandy is hij, tuk op kleding en ander uiterlijk vertoon, in een bijna extatische greep van zijn eigen bestaan. Later leren we over hem dat hij rijk is geworden, “binnen” misschien al, door IT-achtige zaken. Het hele boek lang, ook bij verplaatsingen naar andere plekken, lezen we over de pedanterie die hij zich vanwege zijn geld, zijn lege agenda, zijn blijkbare gebrek aan problemen kan permitteren. Alles van waarde, lijkt hij te denken, ligt achter ons. Dolend in het Rijksmuseum aanschouwt hij de praal uit vervlogen tijden. “Deze hele zaal: je kon geen levende Nederlander verzinnen die over vierhonderd jaar zo’n zaal zou verdienen. Het was een grandeur die simpelweg niet meer bestond.”

De iets oudere Sieger werkt in de Amsterdamse journalistiek. Het zal iets met zijn beperktere financiële middelen te maken hebben, maar hij is iets gedrevenner dan zijn broer. Hij is gegrepen door de nalatenschap van een pas overleden journalistiek kopstuk en raakt verzeild in verdachtmakingen rondom een internationaal complot – Sieger is compositorisch gezien de drager van het spionage- of thrillerelement van *Oude meesters*.

De Vries is enorm spitsvondig. Verteller en personages strooien met citaten uit film en andere

Oude meesters is een onophoudelijke
stroom van quotes, knipogen en vingerwijzingen
– maar een roman kan niet alleen daarop drijven

media, zijn misschien wel een beetje te bijdehand om zich echt door in aanleg deprimerende gegevens als verval of zinloosheid te laten raken en de metaforen zijn vaak echte vondsten. Het punt is wel dat de appreciatie ervoor vaak bij die droge constatering blijft: hoe kom je erop? Ze “werken” vaak niet, zijn geen verdieping van de gegeven omstandigheden maar juist een rem erop. Als Sieger een paar dagen geen scheerapparaat heeft gehanteerd, staat er zoiets: “Zijn losgelaten baardgroei rukte in verrassend tempo op, als maarschalk Zjoekov naar Berlijn (...).” Nu hoeft je ook echt niet bloedserieus over baardgroei te schrijven, maar zo’n toch behoorlijk flauwe stijlkeuze zorgt er op zijn minst voor dat je uit de tekst wordt gedreven.

Als *Oude meesters* ergens mee in verband te brengen valt is het *Bleeding Edge*, de roman uit 2013 van Thomas Pynchon. Ook dat boek was zo’n verzamelaarsplaats van vindingrijkheid, een onophoudelijke stroom van quotes, knipogen en vingerwijzingen. Het probleem, om het even over de serieuze boeg te gooien, is dat een roman niet alleen daarop kan drijven. Een tekst van beperkte lengte, neem een column of een verhaal, kan drijven op humor, overdrijving, schalksheid. Maar tien uur lang, zo’n beetje de leesduur van een gemiddelde roman, meekijken over de schouders van twee getapte narcisten, dat is echt te veel van het goede. Wie wil weten wat het betekent om er te zijn, bij uitstek de gedroomde taak van de roman, heeft aan *Oude meesters* een slechte.

SEBASTIAAN KORT

JOOST DE VRIES,
Oude meesters, Prometheus, Amsterdam, 2017, 302 p.